

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDINI REJALASHTIRISH SXEMASINI ISHLAB CHIQISH UCHUN BAJARILADIGAN ASOSIY ISHLAR NIMALARDAN IBORAT

Lapasov Abdug'ani Abdusaitovich

Toshkent Arxitektura Qurilish Universiteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14329421>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston respublikasi hududini rejalashtirish sxemasini ishlab chiqish uchun bajariladigan asosiy ishlar haqidagi ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: bosh sxema, ekologik muvozanat, arxitektura, tabiiy resurs, minerallar, yer fondi, demografiya, aviatsiya, temir yo'l, avtomobil yo'llari va b.

КАКИЕ ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ ПРЕДСТОИТ РЕШИТЬ ПРИ РАЗРАБОТКЕ СХЕМЫ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН?

Аннотация. В данной статье представлена информация об основных работах, которые необходимо провести для разработки схемы планировки территории Республики Узбекистан.

Ключевые слова: генеральная схема, экологический баланс, архитектура, природные ресурсы, полезные ископаемые, земельный фонд, демография, авиация, железная дорога, автомобильные дороги и т.д.

WHAT ARE THE MAIN TASKS TO BE PERFORMED TO DEVELOP A TERRITORIAL PLANNING SCHEME FOR THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN?

Abstract. This article provides information on the main tasks to be performed to develop a territorial planning scheme for the Republic of Uzbekistan.

Key words: master plan, ecological balance, architecture, natural resources, minerals, land fund, demography, aviation, signal road, highway, etc.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi hududini rejalashtirish sxemasi – bu mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik holatini hisobga olgan holda, hududlarni to'g'ri va samarali ish tashkil qilinishi, rivojlantirish va barqaror o'sishini ta'minlash uchun ishlab chiqilgan ilmiy asoslangan rejadir. Hududni rejalashtirish, o'zgaruvchan iqlim sharoitlari, demografik o'zgarishlar, iqtisodiy va ekologik muammolarni hal qilish, shuningdek, resurslardan samarali foydalanish uchun zarurdir. Mazkur maqolada O'zbekiston hududini rejalashtirish sxemasini ishlab chiqishda ilmiy yondashuvlar, asosiy tamoyillar, amaliy misollar va takliflar keltiriladi.

O'zbekiston hududini rejalashtirishning asosiy maqsadlari. Hududni rejalashtirishning asosiy maqsadi - mamlakat hududida yashovchi aholi va mavjud resurslarni samarali va to'g'ri ish tashkil qilish. Bu quyidagi masalalarni hal qilishni o'z ichiga oladi:

- **barqaror iqtisodiy o'sish** - hududiy rejalashtirish mamlakatning iqtisodiy o'sishini ta'minlash uchun zarur infratuzilma va sanoat tarmoqlarini rivojlantirishga qaratilgan;

- **ekologik muvozanatni saqlash** - tabiiy resurslardan foydalanish va ularni muhofaza qilish o'rtasidagi balansni saqlash;

- **aholi farovonligini oshirish** - aholining yashash sharoitlarini yaxshilash, shaharlar va qishloqlarni rivojlantirish, ijtimoiy infratuzilmani kengaytirish.

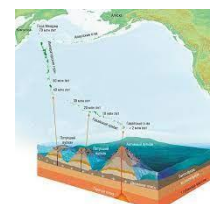
O'zbekiston hududidagi tabiiy resurslardan samarali foydalanish. Hududni rejalashtirishda tabiiy resurslarning muhim ahamiyati bor. O'zbekistonning tabiiy resurslari, jumladan, yer, suv, mineral va o'simlik resurslari, iqtisodiy rivojlanishning asosiy manbaidir.

- **yer fondi va agrar soha** - O'zbekistonda qishloq xo'jaligi yirik o'rin tutadi. Yer fondi resurslarini samarali boshqarish, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishni oshirish, suv resurslaridan tejash orqali barqaror rivojlanishni ta'minlash zarur.

- **suv resurslari** - suv resurslari O'zbekistonda cheklangan va uni samarali boshqarish, suvni tejash va qishloq xo'jaligi uchun to'g'ri taqsimlash, bu jarayonni ilmiy asosda tashkil qilish zarur.

- **mineral resurslar:** O'zbekistonda katta miqdorda foydali qazilmalar mavjud. Ushbu resurslarni qayta ishlash, eksport qilish va mahalliy sanoatni rivojlantirish uchun samarali ishlarni tashkil qilish zarur.

Demografik o'zgarishlar va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar. Aholi o'sishi va demografik o'zgarishlar hududni rejalashtirishda muhim omil hisoblanadi. Aholining yosh tarkibi, migratsiya jarayonlari, ishchi kuchi va mehnat resurslari, shuningdek, demografik holatni prognoz qilish, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning asosiy elementidir.

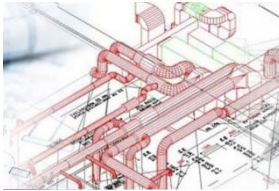

- **demografik prognozlar** - Aholining soni va tarkibi, shuningdek, yirik shaharlarga migratsiya o'sishini hisobga olgan holda, hududni rejalashtirishda demografik omillarni tahlil qilish kerak.

- **mehnat resurslari va ishchi kuchi** - mehnat bozori va ishchi kuchining tarqalishi, uning hududiy o'zgarishlarini aniqlash, ta'lim va kasb-hunar sohasi bilan bog'liq prognozlar kiritilishi lozim.

Hududiy rejalashtirishda infratuzilma. Hududiy rejalashtirishda infratuzilmaning o'rni katta. tabiiy resurslardan foydalanish, iqtisodiy faoliyatni kengaytirish va aholi farovonligini oshirish uchun zarur infratuzilma ob'ektlarini yaratish kerak.

- **muhandislik-texnik infratuzilma** - elektr ta'minoti, gaz, suv ta'minoti va kanalizatsiya tizimlarini qurish, ular yordamida aholi va sanoatni zarur xizmatlar bilan ta'minlash.

- **transport infratuzilmasi** - shaharlar va qishloqlar o'rtasidagi transport tizimi, temir yo'l, avtomobil va havo transporti o'zaro bog'lanishi zarur. Ushbu infratuzilma, iqtisodiy faollikni va savdo aloqalarini kuchaytiradi.

- **ijtimoiy infratuzilma** - ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sportni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma ob'ektlari yaratish.

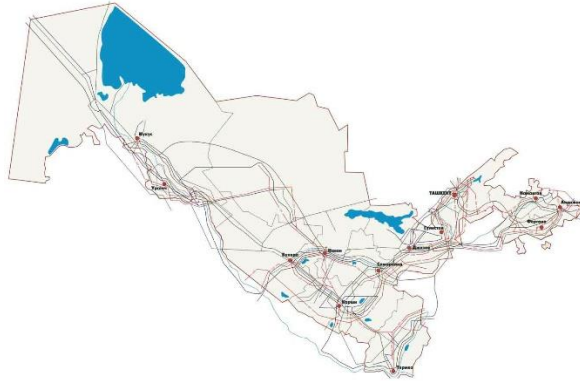
O'zbekiston hududini rejalashtirish sxemasi mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Hududiy rejalashtirishda tabiiy resurslar, demografik o'zgarishlar, infratuzilma va ijtimoiy sharoitlarni hisobga olish zarur. Ilmiy yondashuvlar, ijtimoiy va iqtisodiy integratsiyalar, hududdan samarali foydalanish va rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Hududiy rejalashtirish jarayonida innovatsion metodlar, zamonaviy texnologiyalar va ekologik barqarorlikni ta'minlash masalalari alohida e'tibor talab qiladi.

Yuqorida qayd etilgan yo'nalishlar alohida mukammal holda o'rganib chiqilib taxlil qilinadi va umumiy yechimni shikllantirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Shu jumladan, transport infratuzilmasini rivojlantirish.

Transport infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha yangi xorijiy aloqa yo'llarini qurish. O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida transport infratuzilmasi muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonning strategik joylashuvi, ya'ni O'rta Osiyodagi o'rtacha joylashgan hudud, mamlakatni xorijiy iqtisodiy aloqalar uchun muhim o'tadigan koridorga aylantiradi. Shunga ko'ra, yangi xorijiy aloqa yo'llarini qurish, transport infratuzilmasini rivojlantirish, mamlakatning ichki va tashqi iqtisodiy aloqalarini mustahkamlashda muhim qadam bo'ladi.

Xalqaro yo'llar va transport aloqa tizimlari. O'zbekistonda xalqaro savdoni va tranzit harakatini osonlashtirish uchun yangi transport aloqa yo'nalishlarini qurish muhimdir. Bu maqsadda jahon miqyosidagi yo'l va temir yo'l to'g'ridagi barqaror tranzit marshrutlarini yaratish zarur.

Temir yo'l transporti: O'zbekistonda yangi temir yo'l tizimlarini qurish, ayniqsa, mamlakatning asosiy savdo va iqtisodiy hamkorlari bilan bog'laydigan yo'nalishlar bo'yicha muhimdir. Masalan, O'zbekiston va Qozog'iston, Turkmaniston bilan yangi temir yo'l aloqalarini o'rnatish, shunday yo'llar orqali mintaqaviy savdoni yoki tranzitni oshirish mumkin. Bundan tashqari, Afg'oniston, Eron va Qirg'iziston bilan uzluksiz aloqa tizimlarini yaratish juda muhimdir.

Avtodoroga ixtisoslashgan trassalar: Yangi avtohamkorlik yo'llarini qurish, ayniqsa, xalqaro savdo va transport logistikasida ko'p ahamiyatga ega. Misol uchun, Xitoy, Qozog'iston, Rossiya va Turkiya kabi davlatlar bilan bog'laydigan zamonaviy avtohamkorlik yo'llarini qurish, yuqori tezlikka ega bo'lgan, xavfsiz transport ishlab chiqarish uchun kerak.

Aviatsiya aloqa yo'llari: O'zbekistonning transport infratuzilmasini rivojlantirishda havo yo'llari muhim o'rin tutadi. Yangi xalqaro aeroportlar qurish, ular orqali Yevropa, Osiyo va Midland davlatlari bilan o'zaro havo xidmatlarini ko'paytirish lozim. Havo yo'llarini va logistik infratuzilmani yaxshilash, mamlakatning turizm va savdo sohasidagi imkoniyatlarini oshirishga imkon beradi.

Transport infrastrukturasi zamonaviylashtirilishi. Logistika va tranzit markazlarining yaratilishi: O'zbekistonning transport infratuzilmasini rivojlantirish uchun logistika markazlari muhim ahamiyatga ega. Yangi xalqaro aloqa yo'nalishlari bilan bog'liq ravishda, transport tarmoqlarini zamonaviylashtirish va aniq raqamlashtirish infratuzilmasini ishlab chiqish mumkin.

Zamonaviy terminallar va ko'p yonalishli logistik xablar: Avtomobil, temir yo'l va aviatsiya terminallarini zamonaviylashtirish hamda xalqaro logistika xablarini yaratish. Bu, o'z navbatida, mamlakatning transport sistemasini dinamik rivojlanishini ta'minlaydi va xalqaro tranzit imkoniyatlarini kengaytirib, eksport-import jarayonlarini tezlashtiradi.

Jahon miqyosidagi logistika va transport markazlari bilan integratsiya. O'zbekiston o'zining transport infratuzilmasini rivojlantirishda jahon miqyosidagi transport markazlari bilan integratsiyani kuchaytirishga intilish zarur. Bu, avvalo, Rossiya, Qozog'iston, Xitoy va Turkiya kabi iqtisodiy va savdo uchun muhim davlatlar bilan o'zaro aloqalarni mustahkamlashni nazarda tutadi.

Misol uchun, Qozog'iston va Xitoy bilan bog'langan temir yo'l aloqalari: Qozog'iston orqali Xitoyga bevosita temir yo'l bilan aloqa o'rnatish, shuningdek, zamonaviy logistika markazlarini yaratish, Xitoy va O'zbekiston o'rtasidagi savdoni oshirishga yordam beradi.

Turkiya bilan yangilangan transport yo'nalishlari: Turkiya bilan yangi transport yo'nalishlarini qurish, Yevropaga jadal tranzitlarni amalga oshirishga yordam beradi.

Natijada, O'zbekiston Respublikasining transport infratuzilmasi rivoji xalqaro savdo va aloqalarning mustahkamlanishida muhim ahamiyatga ega. Yangi xorijiy aloqa yo'llarini qurish va zamonaviy transport tizimlarini joriy etish mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyasini kuchaytirish, savdo imkoniyatlarini kengaytirish va mintaqadagi strategik ahamiyatga ega yo'llar orqali raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining 2021 yil 22 fevraldagi O'RQ-676-son qonuni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasining Shaharsozlik kodeksi".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 27-noyabrda PF-6119-son Farmoni.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-apreldagi PF-70-son Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014 yil 3-iyundagi 140-son qarori.

Internet saytlari

5. <https://lex.uz/>
6. <https://архив.уз/>
7. <https://www.google.com/maps/>